

TOMASZ
GIZBERT-STUDNICKI

PISMA WYBRANE

Prawo
Język, normy, rozumowania

TOMASZ GIZBERT-STUDNICKI

PISMA WYBRANE

Prawo
Język, normy, rozumowania

Wybór i redakcja:

Michał Araszkiewicz

Paweł Banaś

Wojciech Ciszewski

Adam Dyrda

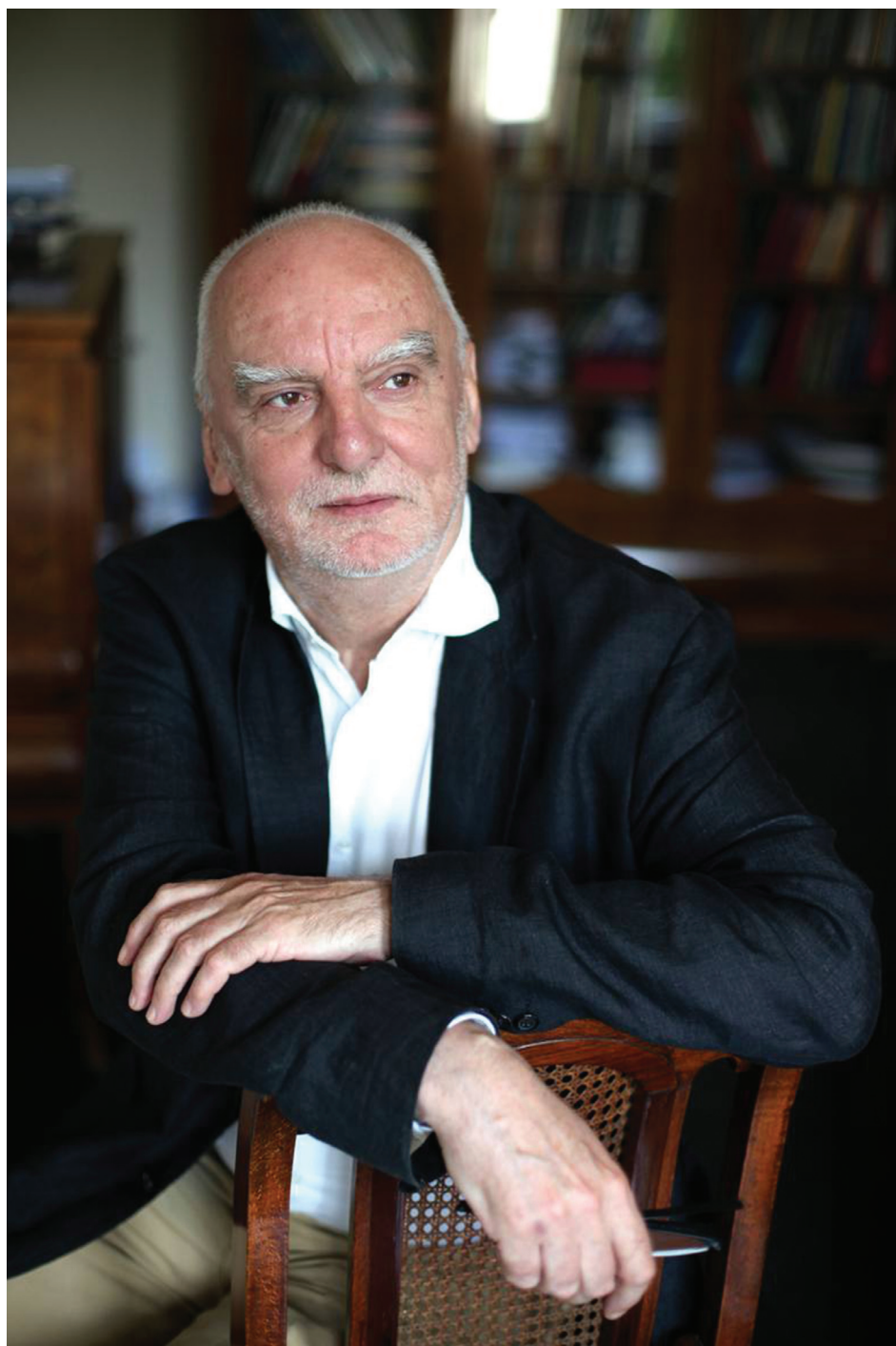
Andrzej Grabowski

Krzysztof Płeszka

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LISTA SKRÓTÓW

AFPiFS	– Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej
AIC	– Archivum Iuridicum Cracoviense
AJJ	– American Journal of Jurisprudence
APhD	– Archives de Philosophie du Droit
APhF	– Acta Philosophica Fennica
ARSF	– Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie
CLRev.	– Cornell Law Review
FP	– Forum Prawnicze
HLRev.	– Harvard Law Review
JL	– Journal of Linguistics
JPh.	– Journal of Philosophy
JRR	– Jahrbuch für Rechtssoziologie und Rechtstheorie
KSP	– Krakowskie Studia Prawnicze
LT	– Legal Theory
L&Ph.	– Law and Philosophy
MichLRev.	– Michigan Law Review
NJW	– Neue Juristische Wochenschrift
NP	– Nowe Prawo
OJoLS	– Oxford Journal of Legal Studies
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Izba Wojskowa
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
PiP	– Państwo i Prawo
PhilRev.	– The Philosophical Review
PhQ	– The Philosophical Quarterly
PSąd.	– Przegląd Sądowy
RFDC	– Revue française de droit constitutionnel
RJ	– Ratio Juris
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
RT	– Rechtstheorie
SF	– Studia Filozoficzne
St.Cyw.	– Studia Cywilistyczne
St.Log.	– Studia Logica
St.Praw.	– Studia Prawnicze
SPE	– Studia Prawno-Ekonomiczne
YLJ	– Yale Law Journal

Lista skrótów

- ZNUŁ – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUJ PNP – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Nauk Politycznych
ZNUJ PP – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze
ZNUJ PWOWI – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

WPROWADZENIE

Latem 2017 roku grupa przyjaciół związanych z Katedrą Teorii Prawa zastanawiała się, w jaki sposób podkreślić wagę dokonań naukowych Profesora Tomasza Gizbert-Studnickiego. Rozważano rozmaite pomysły: od najbardziej popularnych, jak przygotowanie książki jubileuszowej, po organizację konferencji naukowej poświęconej ponad czterdziestoletniej działalności naukowej i dydaktycznej Profesora. Z różnych względów upadały kolejne propozycje, aż wreszcie Adam Dyrda sformułował ideę wydania wybranych prac Profesora, którą wszyscy zebrani zaaprobowali. Realizacja tej idei wydawała się pierwotnie stosunkowo prosta, jednak zajęła ponad rok. Oddajemy zatem do rąk Czytelników tom, który z naszej, subiektywnej perspektywy możemy opisać następująco.

„Lis wie o wielu drobnych sprawach, lecz to jeź wie jedną rzecz doniosłą”, powiada Isaiah Berlin, powołując się na starożytnego poetę Archilocha. Osoba Profesora Tomasza Gizbert-Studnickiego nie daje się jednoznacznie przypisać do żadnej z Berlinowskich kategorii, o czym świadczą zgromadzone w niniejszym tomie prace. Chociaż przystępujący do lektury Czytelnik od początku dostrzega lisie, analityczne podejście autora, to z czasem niejednokrotnie przychodzi mu mierzyć się z twierdzeniami i wnioskami o uniwersalnym znaczeniu teoretycznym. Zajmując się kwestią „prawdy sądowej”, pojęciem domniemań prawnych, problematyką normatywnych standardów wykładni prawa, klasycznym już dzisiaj rozróżnieniem reguł i zasad prawnych czy w końcu najbardziej abstrakcyjnymi zagadnieniami metafizyki pozytywizmu prawniczego, Profesor przykuwa uwagę teoretyków, jak też praktyków prawa. Twarda waluta teoretycznoprawna nie zostaje w żadnym razie rozmiękana przez Niego na drobne, a od Czytelnika oczekuje się jedynie podjęcia rzeczowej dyskusji. Publikowane w tomie teksty sugerują, że ich Autor wymyka się przywołanemu podziałowi, oddając się rozważaniom zarówno o partykularnym, jak i uniwersalnym, fundamentalnym znaczeniu.

Postaci Profesora Tomasza Gizbert-Studnickiego nie trzeba nikomu przedstawiać, podobnie jak Jego wpływu na rozwój polskiej analitycznej teorii prawa w ostatnich dekadach. Niemniej zdecydowaliśmy o zamieszczeniu na końcu tomu biogramu naukowego oraz wykazu opublikowanych przez Profesora prac, do których odsyłamy osoby zainteresowane przebiegiem Jego kariery naukowej.

Wiele z publikowanych w niniejszym tomie tekstów odnosi się do aktualnych problemów i nieustannie dyskutowanych pojęć prawoznawstwa (nie tylko zresztą rodzimego). Niestety, przede wszystkim z uwagi na upływ czasu, a także realia, w których były wydawane, prace te są rozproszone i często trudno dostępne. *Pisma wybrane* mają za zadanie uczynić dawniejszą twórczość Profesora osiągalną, szczególnie dla młodszych pokoleń praktyków i teoretyków prawa, rozpowszechniając przy tym charakterystyczne dla Jego

prac wartości metodologiczne, takie jak jasność myśli i rzetelność argumentacji. Wierzymy, że publikacja tych prac zostanie życzliwie przyjęta także przez tych Czytelników, którzy już je znają.

Nie brakuje jednak w tym tomie prac względnie nowych – takich, które zostały opublikowane w ostatnich kilku latach, bądź tych ze starszych prac, które zostały opublikowane w językach obcych i za granicą, a do tej pory nie doczekały się tłumaczenia na język polski. Tekstów, które spełniają ostatni warunek, jest pięć: *Ilu teorii prawdy potrzebuje prawoznawstwo?* (oryg. *How Many Theories of Truth Are Needed in Jurisprudence?*, w przekładzie Wojciecha Ciszewskiego), *Hermeneutyczna świadomość prawników* (oryg. *Das hermeneutische Bewusstsein der Juristen*, w przekładzie Pawła Banasia), *O ciężarze argumentacji w sporach prawnych* (oryg. *The Burden of Argumentation in Legal Disputes*, w przekładzie Adama Dyrdy), *Nielingwistyczne pojęcie normy i ontologia* (oryg. *The Non-Linguistic Concept of Norm and Ontology*, w przekładzie Andrzeja Grabowskiego) oraz *Typy nieostrości* (oryg. *Types of Vagueness*, w przekładzie Michała Araszkiwicza). Z kolei nowsze teksty, choć zasadniczo współcześnie łatwo dostępne, uzupełniają obraz zainteresowań Profesora przede wszystkim w zakresie zagadnień ogólnej teorii prawa (rozpatrywanych w ich aspektach metodologicznych i metafizycznych).

Oczywiste ograniczenia wydawnicze tomu spowodowały, że konieczne było dokonanie reprezentatywnego wyboru prac Profesora. Podejmując się tej selekcji, wyodrębniliśmy pięć dominujących grup tematycznych Jego dorobku, które odpowiadają poszczególnym częściom prezentowanego tomu: (I) „Prawo i język”; (II) „Teoria norm”; (III) „Metodologia prawoznawstwa i filozofia prawa”; (IV) „Wykładnia prawa, rozumowania i argumentacja prawnicza”; oraz (V) „W stronę dogmatyki prawa”. Ostatecznie w tomie znalazło się 26 tekstów, które prezentujemy w każdej części w porządku chronologicznym. Należy dodać, że problematyka językowa prawoznawstwa, będąca tematem przewodnim części I tomu, stanowi przedmiot stałych zainteresowań Profesora i jest obecna w większości Jego prac naukowych (w tym również w tekstach zawartych w pozostałych częściach).

Jak każdy wybór, niniejszy tom nie przedstawia pełnego obrazu twórczości Profesora Gizbert-Studnickiego, a jedynie rzuca światło na jej najważniejsze wątki. Cieszymy się, że dzięki współpracy komitetu redakcyjnego, pracowników i przyjaciół Katedry Teorii Prawa, którą Profesor kierował przez trzydzieści lat (z czego prawie dwadzieścia lat jako kierownik Katedry Teorii i Filozofii Prawa), oraz przy pomocy wydawnictwa Wolters Kluwer możliwe było przezwycięzenie pewnych oporów Profesora i wydanie tej publikacji. Dziękujemy także Profesorowi, który ponownie przejrzał publikowane teksty, w tym zamieszczone w tomie przekłady.

Niezależnie od podziękowań za pomoc w selekcji i redakcji zawartych w tomie prac pragniemy wyrazić Panu Profesorowi nasze najserdeczniejsze podziękowania ogólnej natury: za okazywaną swoim uczniom i współpracownikom życzliwość; za uczynienie Katedry Teorii Prawa wspaniale zorganizowanym miejscem pracy naukowej; za wymagające intelektualnie seminaria magisterskie i doktoranckie; za nieustanne stawianie – szczególnie przed młodszymi współpracownikami i uczniami – nowych wyzwań akademickich; za zawsze konstruktywną i pracochłonną krytykę powstających w Katedrze prac; za nie

Wprowadzenie

---

tylko merytoryczne, lecz także instytucjonalne wsparcie pracowników, doktorantów i magistrantów Katedry w ich staraniach o stypendia i granty, a także w kontaktach z innymi (szczególnie zagranicznymi) ośrodkami naukowymi; a także za to, że zarówno na polu czysto akademickim, jak i osobistym na Profesorze można zawsze polegać.

Ad multos annos, Panie Profesorze!

*W imieniu komitetu redakcyjnego
Krzysztof Płeszka
Adam Dyrda*

Kraków, styczeń 2019

CZĘŚĆ I

PRAWO I JEZYK

1. JĘZYK PRAWNY A JĘZYK PRAWNICZY*

1972

1. Przywykło się patrzeć na współczesną filozofię języka jako na pole walki dwóch przeciwstawnych tendencji badawczych: rekonstrukcjonizmu (formalizmu) i deskrypcjonizmu¹. Zwolennicy tendencji rekonstrukcjonistycznej pojmują analizę językową jako metodę doskonalenia języka pod względem walorów logicznych. Wskazując na rozmaite ułomności języka naturalnego, takie jak np. niejasność, nieostrość i wieloznaczność jego wyrażeń, niemożność wyróżnienia w nim kategorii syntaktycznych, rekonstrukcjonści dążą do podniesienia sprawności logicznej języka naturalnego. Usiłują dokonać tego przez precyzowanie znaczenia słów języka naturalnego w drodze stosowania metody definicyjnej, przez sprowadzanie zwrotów zdaniokształtnych do schematów logiki formalnej, przez rekonstrukcję rozumowań w drodze ujawniania związku logicznego między przesłankami a wnioskiem, a wreszcie przez konstruowanie formalnych systemów odwzorowujących strukturę logiczną badanych teorii.

Zwolennicy tendencji deskrypcjonistycznej w wymienionych wyżej ułomnościach języka naturalnego widzą właśnie zalety tego języka. Niejasność, nieostrość i wieloznaczność wyrażeń języka naturalnego umożliwiają temu językowi spełnianie jego wielorakich funkcji. Postulowana przez formalistów rekonstrukcja języka naturalnego doprowadza nie do zwiększenia, lecz do zmniejszenia jego walorów. Formaliści stosują metody logiczne na terenie, który się do tego nie nadaje. Logika formalna może być stosowana na gruncie tylko tych języków, w których „obowiązuje dyscyplina wojskowa i marsz pod komendę”. Program deskrypcjonistyczny został sformułowany przez L. Wittgensteina w słowach „Filozofia nie może kolidować z rzeczywistym użyciem języka. Może starać się tylko je opisać”². Wydaje się, że w chwili obecnej tak ujęty spór jest już w dużej mierze przebrzmiały. Walka między orientacją formalistyczną i orientacją deskrypcjonistyczną nie polega już na wysuwaniu i wzajemnym zwalczaniu programów, ale na konfrontacji rzeczywistych osiągnięć badawczych. Formułowanie tez metafizycznych zastąpiono formułowaniem tez przedmiotowych (ten zwrot widoczny jest zwłaszcza

---

* Tekst opublikowany w Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego 1972, vol. CCXCII – Prace Prawnicze, z. 55, s. 219–233.

¹ Spór między przedstawicielami tych dwóch tendencji omawia szczegółowo J. Kotarbińska, *Spór o granice stosowalności metod logicznych*, SF 1964, nr 3, s. 25 i n. Na pracy tej oparte jest poniższe omówienie. Zob. także R. Wells, *Philosophy of Language 1949–55 (w:) Philosophy in the Mid-Century*, vol. 2, red. R. Klíban sky, Firenze 1958, s. 139–145; J. Woleński, *Język prawny w świetle współczesnych metod analizy semantycznej*, ZNUJ PP 1967, z. 31, s. 141–156.

² L. Wittgenstein, *Philosophical Investigations*, tłum. G.E.M. Anscombe, Oxford 1963, część I, paragraf 124.

w deskrypcjonizmie, który był stroną atakującą). Nikt już chyba nie twierdzi, że analiza prowadzona środkami formalistycznymi i analiza prowadzona środkami deskrypcjonistycznymi wykluczają się wzajemnie w tym sensie, że akceptacja wyników jednej z nich musi prowadzić do odrzucenia wszystkich wyników drugiej, innymi słowy nikt już nie stawia alternatywy „deskrypcjonizm albo rekonstrukcjonizm” jako alternatywy rozłącznej. Jako teren szczególnej płodności analizy deskrypcjonistycznej wskazuje się badanie nieopisowych sposobów mówienia językiem naturalnym (np. tzw. *normative discourse*). Jest to konsekwencją faktu, że środki analizy rekonstrukcjonistycznej stworzone zostały do badania przede wszystkim języka nauki, a zatem wypowiedzi opisowych. Przy wszelkich próbach ich zastosowania poza tym terenem powstaje pytanie, czy zastosowanie to jest uprawnione. Środki analizy deskrypcjonistycznej zostały natomiast stworzone do badania wszystkich sposobów mówienia językiem naturalnym, a więc pytanie o zasadność ich stosowania w ogóle nie powstaje.

Przedmiotem niniejszej pracy jest próba zastosowania środków analizy deskrypcjonistycznej do badania pewnego szczegółowego zagadnienia z zakresu teorii prawa, a mianowicie zagadnienia stosunku języka prawniczego do języka prawnego³.

2. Punktem wyjścia wszelkich rozważań o języku prawnym musi być określenie stosunku tego języka do języka naturalnego, to zaś wymaga scharakteryzowania w pewnych aspektach języka naturalnego.

Gdy badamy język naturalny lub jego fragment, mamy do czynienia z ogromną ilością konkretnych użyć wyrażań. Staramy się znaleźć wyrażenia elementarne, z których zbudowane są kolejno inne, następnie przez badanie sposobu ich łączenia znajdujemy reguły składniowe, wreszcie przez badanie funkcji znaczeniowych znajdujemy reguły semantyczne. Język naturalny nie jest jednak całkowicie scharakteryzowany przez słownik, reguły składniowe i semantyczne. Istnieją co najmniej dwie tego przyczyny.

Po pierwsze sposób łączenia i funkcje znaczeniowe wyrażań języka naturalnego zmieniają się w zależności od lingwistycznych i pozalingwistycznych kontekstów. Przy formułowaniu reguł składniowych i semantycznych konieczne jest uwzględnienie tych kontekstów. Szukanie tych reguł winno polegać na badaniu sposobów, w jakie wyrażenia języka naturalnego są używane. Wyrażenia języka naturalnego są zatem charakteryzowane przez reguły ich użycia w różnych kontekstach. Reguły użycia wyrażań języka naturalnego są nieprecyzyjne i nieostre⁴. Nieprecyzyjność reguł języka naturalnego wynika z tego, że reguły te nie są czymś zewnętrznym w stosunku do języka. Języki sztuczne są konstruowane przez podanie słownika oraz sformułowanie reguł składniowych i semantycznych. Reguły zatem tworzą języki sztuczne. Reguły języka naturalnego są wyrazem praktyki językowej, tworzą się i istnieją w jej ramach⁵. Język naturalny jest nam dany

³ O zastosowalności analizy deskrypcjonistycznej i formalistycznej w teorii prawa zob. J. Woleński, *Język prawny...*, s. 148.

⁴ Podkreśla to S. Cavell, *The Availability of Wittgenstein's Later Philosophy (w:) Wittgenstein: the Philosophical Investigations*, red. G. Pitcher, New York 1966, s. 151–186.

⁵ R.M. Hare pisze: „mówiąc o regułach, nie mam na myśli prostych, ogólnych reguł, które mogą być sformułowane w słowach, ale raczej tę spójność praktyki użycia wyrażenia, która jest warunkiem rozumienia go” – R.M. Hare, *Freedom and Reason*, Oxford 1963, s. 7.

jako zespół konkretnych użyczeń wyrażań, a nie abstrakcyjny system reguł składniowych i semantycznych. Po drugie reguły składniowe i semantyczne użycia danego wyrażenia nie charakteryzują całkowicie tego użycia. Użycie wyrażań języka naturalnego można rozpatrywać w trzech aspektach⁶:

a) wyrażenia są używane w pewnych kontekstach lingwistycznych. Granice zmienności tych kontekstów są wyznaczone przez gramatykę języka naturalnego. W tym aspekcie znać użycie wyrażań to umieć konstruować poprawne grupy wyrażań oraz umieć rozpoznać niepoprawne składniowo grupy wyrażań. Aspekt ten można nazwać składniowym aspektem użycia wyrażań.

b) wyrażenia są używane jako znaczące coś i (ewentualnie) oznaczające coś. Znaczenie wyrażenia polega na przekazaniu przez to wyrażenie pewnej intencji wypowiadającego to wyrażenie (intencjonalny element znaczenia). Przekazanie tej intencji słuchaczowi możliwe jest dzięki regułom semantycznym języka, które pozwalają na przyporządkowanie określonych wyrażań określonym intencjom (konwencjonalny element znaczenia)⁷. Przez intencję w tym kontekście rozumiem tylko to, jaki obiekt miał na myśli wypowiadający dane wyrażenie i co chciał o tym obiekcie orzec, a nie to, jakie efekty chciał osiągnąć⁸. W tym aspekcie znać użycie wyrażenia to znać konwencjonalne reguły przyporządkowania tego wyrażenia pewnym intencjom. Nazwijmy ten aspekt semantycznym aspektem użycia wyrażenia.

c) wyróżnienie trzeciego aspektu wyrażań jest konsekwencją tezy o instrumentalnym charakterze języka. Wyrażenia języka są używane do wypełnienia pewnych zadań, do dokonywania aktów mowy. Wyróżnienie tego aspektu użycia wyrażań inspirowane jest przez tzw. teorię illokucji sformułowaną przez J.L. Austina⁹. Według tej teorii każde użycie wyrażenia może być rozpatrywane co najmniej dwojako. Po pierwsze użycie wyrażenia może być rozpatrywane jako akt lokucyjny. Interesuje nas wtedy to, że jakaś osoba wytworzyła napisy lub dźwięki, którym zgodnie z regułami składniowymi i semantycznymi danego języka przysługuje określone znaczenie i odniesienie. Po drugie każde użycie wypowiedzi może być rozpatrywane jako akt illokucyjny. Interesuje nas wtedy to, że przez użycie danej wypowiedzi mówiący coś stwierdził, coś opisał, kogoś ostrzegł, komuś zagroził, coś ocenił, komuś rozkazał, słowem interesuje nas akt, który dane użycie wypowiedzi stanowiło w określonym kontekście sytuacyjnym. Do analizy aktów illokucyjnych nie wystarcza tradycyjna terminologia, nie da się ich ująć w kategorii znaczenia i oznaczenia. Zdolność dokonania aktu illokucyjnego określonego typu jest własnością wypowiedzi nieredukowalną do innych własności semantycznych¹⁰. W tym aspekcie znać

---

⁶ Odróżnienie tych trzech aspektów użycia wyrażań jest zmodyfikowaną wersją odróżnienia dokonanego przez G. Pitchera, *The Philosophy of Wittgenstein*, Englewood Cliffs, N.J. 1964.

⁷ Na konieczność uwzględnienia tych dwóch elementów znaczenia wskazuje J.R. Searle, *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*, Cambridge 1969, s. 42 i n.

⁸ Zatem wyróżnienie tego aspektu użycia wyrażań jest odpowiednikiem wyróżnienia „propositional act” przez J.R. Searle’a, *Speech Acts...*, s. 22 i n.

⁹ J.L. Austin, *How to Do Things with Words*, red. J.O. Urmson, Oxford 1962.

¹⁰ Tak J.L. Austin, *How to Do...* Obecnie pogląd ten jest kwestionowany, ale raczej w tym kierunku, że inne terminy semantyczne, a zwłaszcza znaczenie, są sprowadzalne do pojęcia aktu illokucyjnego bądź siły illokucyjnej. Zob. np. W.P. Alston, *Philosophy of Language*, Englewood Cliffs, N.J. 1964, s. 34 i n. oraz R.M. Hare, *Meaning and Speech Acts*, *PhilRev.* 1970, vol. 79, nr 1, s. 3–24.

BIOGRAM PROFESORA TOMASZA GIZBERT-STUDNICKIEGO

Tomasz Gizbert-Studnicki (ur. 1948) studiował prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1966–1970. Stopień doktora nauk prawnych uzyskał w 1974 roku na podstawie pracy doktorskiej *Stwierdzenia faktyczne w procesie stosowania prawa* (promotorem był prof. Kazimierz Opałek). Stopień doktora habilitowanego nauk prawnych uzyskał w 1978 roku na podstawie rozprawy *Wieloznaczność leksykalna w interpretacji prawniczej*. Tytuł profesorski otrzymał w 1989 roku (na podstawie dorobku obejmującego m.in. książkę *Język prawny z perspektywy socjolingwistycznej* z 1986 r.). W tym samym roku założył kancelarię prawną wraz z K. Pleszką, Z. Ćwiąkałskim i J. Górskim (obecnie pod nazwą SPCG). W 1978 roku przebywał na stypendium Max Planck Gesellschaft w Hamburgu. Był także stypendystą Alexander von Humboldt-Stiftung w Getyndze w latach 1985–1987, gdzie uczestniczył w seminarium prof. Ralfa Dreiera. Po powrocie ze stypendium w 1988 roku został następcą prof. Kazimierza Opałka na stanowisku kierownika Katedry Teorii Państwa i Prawa (od 1990 do 2006 roku – Katedry Teorii i Filozofii Prawa; a od 2008 do 2018 roku – Katedry Teorii Prawa) na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Profesor Gizbert-Studnicki jest autorem lub współautorem ponad 100 prac naukowych opublikowanych w wielu językach (ujętych w *Wykazie prac*). Był promotorem w czternastu przewodach doktorskich: Ryszarda Sarkowicza (1983), Krzysztofa Pleszki (1984), Andrzeja Grabowskiego (1995), Bartosza Brożka (2003), Tomasza Spyry (2005),

Mateusza Klinowskiego (2007), Justyny Holocher (2009), Michała Araszkiwicza (2010), Michała Kroka (2011), Adama Dyrdy (2012), Izabeli Skoczeń (2017), Macieja Juzaszka (2018), Filipa Gołby (2019) i Pawła Banasia (2019) oraz recenzentem w wielu przewodach doktorskich, postępowaniach habilitacyjnych i profesorskich.

Profesor Gizbert-Studnicki kierował projektami badawczymi finansowanymi ze środków Komitetu Badań Naukowych. W latach 2014–2016 był kierownikiem grantu Opus Narodowego Centrum Nauki pt. „Granice analitycznej teorii prawa” (jednym z rezultatów grantu jest monografia *Metodologiczne dychotomie. Krytyka pozytywistycznych teorii prawa*). Jest współzałożycielem Jagiellońskiego Centrum Badawczego Prawo – Język – Filozofia oraz przewodniczącym Rady Centrum. Powstanie Centrum było rezultatem wieloletniej współpracy Katedry Teorii Prawa z Instytutem Filozofii UJ. W ramach Centrum prof. Gizbert-Studnicki współrealizuje obecnie (2018–2020) grant Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej pt. *Law-Language-Philosophy Research Network*, przyznany w ramach programu „Akademickie Partnerstwa Międzynarodowe”.

Profesor Gizbert-Studnicki był organizatorem bądź współorganizatorem wielu konferencji krajowych i międzynarodowych (w tym XXIII Światowego Kongresu Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR) w Krakowie w 2007 roku). W latach 1995–1999 był członkiem Komitetu Wykonawczego IVR. Jest członkiem Komisji Prawniczej Polskiej Akademii Umiejętności oraz Prezydium Polskiej Sekcji IVR. W latach 2013–2016 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli Akademickich przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W czasie stanu wojennego członek Prezydium uczelnianej Solidarności, rozpracowywany przez SB (w aktach SB po wprowadzeniu stanu wojennego jako figurant SOR krypt. „Góra” i „Studnia”²⁶). Współautor (wraz z Krzysztofem Płeszką i Tadeuszem Skrzypczakiem) głośnej opinii prawnej (odezwy) nt. nielegalności stanu wojennego z 14 grudnia 1981 roku. Jak wspominał w 2011 roku: „Usiedliśmy bodajże na oknie w Collegium Novum UJ i mniej więcej w 15–30 minut napisaliśmy opracowanie na jedną stronę, które zawierało jeden dosyć oczywisty argument – Rada Państwa mogła wówczas wydawać dekrety tylko w przerwie między sesjami Sejmu. W grudniu 1981 r. sesja Sejmu trwała, a więc Rada Państwa nie miała prawa wydawania dekretu, zatem dekret o wprowadzeniu stanu wojennego był nielegalny [...]. To chyba najbardziej znane moje dzieło, choć anonimowe”²⁷. Zaangażowany w działania Arcybiskupiego Komitetu Pomocy Więźniom i Internowanym. Uczestnik prac Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych Solidarności.

---

²⁶ Historia inwigilowania T. Gizbert-Studnickiego przez Służbę Bezpieczeństwa opisana jest w książce P. Franaszka, *Jagiellończyk. Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach osiemdziesiątych XX w.*, Kraków 2012.

²⁷ E. Łosińska, *Stan wojenny: Wiedzieliśmy, że był nielegalny*, notka na portalu „Rzeczpospolita – Sądownictwo” z 16.03.2011 r. [URL: <https://www.rp.pl/arttykul/627733-Stan-wojenny--Wiedzieliśmy--ze-był-nielegalny.html>]. Opinia ta rzeczywiście była bardzo znana, dzięki jej niezwłocznemu przedstawieniu w Radiu Wolna Europa.

WYKAZ PRAC PROFESORA TOMASZA GIZBERT-STUDNICKIEGO

Książki:

- Wieloznaczność leksykalna w interpretacji prawniczej*, Rozprawy habilitacyjne nr 17, Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1978.
- Język prawny z perspektywy socjolingwistycznej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1986.
- Metodologiczne dychotomie. Krytyka pozytywistycznych teorii prawa*, Warszawa: Wolters Kluwer, 2016. [Współautorzy: Adam Dyrda, Andrzej Grabowski].

Książki pod redakcją:

- Współczesna teoria i filozofia prawa na zachodzie Europy: wybór tekstów*, Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1985. [Współredaktorzy: Krzysztof Płeszka, Ryszard Sarkowicz, Jerzy Stelmach].
- Law and Legal Cultures in the 21st Century: 23rd IVR World Congress, August 1–6, 2007*, Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer, 2007. [Współredaktor: Jerzy Stelmach].
- Law, Liberty, Morality and Rights: 23rd World Congress of Legal and Social Philosophy*, Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer, 2007. [Współredaktor: Mateusz Klinowski].
- Problems of Normativity, Rules and Rule-Following*, Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London: Springer, 2015. [Współredaktorzy: Michał Araszkievicz, Paweł Banaś, Krzysztof Płeszka].
- Metaphilosophy of Law*, Oxford–Portland: Hart Publishing, 2016. [Współredaktorzy: Paweł Banaś, Adam Dyrda].

Rozdziały w pracach zbiorowych:

- Factual Statements and Legal Reasoning* (w:) *Reasoning on Legal Reasoning*, red. A. Peczenik, J. Uusitalo, Vammala: The Society of Finnish Lawyers, 1979, s. 139–145.
- Is an Empirical Theory of the Language of Law Possible?* (w:) *Polish Contributions to the Theory and Philosophy of Law*, red. Z. Ziemiński, Amsterdam: Rodopi, 1987, s. 99–114.
- Normy celowościowe a reguły konstytutywne w prawie* (w:) *Prawo i polityka*, red. A. Bodnar, J.J. Wiatr, J. Wróblewski, Warszawa: PWN, 1988, s. 102–112.
- Obraz systemu prawa w dogmatyce prawniczej* (w:) *Szkice z teorii prawa i szczegółowych nauk prawnych*, red. S. Wronkowska, M. Zieliński, Poznań: Wydawnictwo Naukowe

- Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1990, s. 151–170. [Współautor: Krzysztof Pleszka; pozycja nr 25 w niniejszym tomie].
- O języku wstępów do tekstów prawnych* (w:) *Idee – państwo – prawo. Prace poświęcone pamięci prof. dra Marka Sobolewskiego*, red. J.M. Majchrowski, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, vol. DCCCXIX – Prace z Nauk Politycznych 1991, z. 28, s. 93–102.
- Język prawny a obraz świata* (w:) *Prawo w zmieniającym się społeczeństwie. Księga jubileuszowa prof. Marii Boruckiej-Arctowej*, red. G. Skąpska, J. Czapska, K. Daniel, J. Górski, K. Pałęcki, Kraków: Uniwersytet Jagielloński/Wydawnictwo Adam Marszałek, 1992, s. 149–161. [Pozycja nr 4 w niniejszym tomie].
- Das Problem des Übersetzens und das juristische Weltbild* (w:) *Übersetzen verstehen, Brücken bauen. Geisteswissenschaftliches und literarisches Übersetzen im internationalen Kultur-austausch*, red. A.P. Frank, F. Paul, H. Turk, K.-J. Maaß, Berlin: E. Schmidt Verlag, 1993, s. 305–313.
- The Non-Linguistic Concept of Norm and Ontology* (w:) *Sprache, Performanz und Ontologie des Rechts. Festgabe für Kazimierz Opalek zum 75. Geburtstag*, red. W. Krawietz, J. Wróblewski, Berlin: Duncker & Humblot, 1993, s. 423–434. [Pozycja nr 9 w niniejszym tomie, w polskim przekładzie Andrzeja Grabowskiego].
- Discretion, Interpretation and Justification* (w:) *Cognition and Interpretation of Law*, red. L. Gianformaggio, St.L. Paulson, Torino: G. Giappichelli Editore, 1995, s. 285–288.
- Normy programowe w Konstytucji* (w:) *Charakter i struktura norm Konstytucji*, red. J. Trzciniński, Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 1997, s. 95–113. [Współautor: Andrzej Grabowski; pozycja nr 10 w niniejszym tomie].
- Teoria wykładni Trybunału Konstytucyjnego* (w:) *Teoria prawa. Filozofia prawa. Współczesne prawo i prawoznawstwo. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Wiesławowi Langowi w siedemdziesiąt rocznicę urodzin*, red. zespołowa, Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1998, s. 75–85. [Pozycja nr 20 w niniejszym tomie].
- Istnienie, prawdziwość i logika norm – jeszcze o nielingwistycznej koncepcji normy* (w:) *Filozofia i logika. W stronę Jana Woleńskiego*, red. J. Hartman, Kraków: Aureus, 2000, s. 139–155. [Współautor: Andrzej Grabowski].
- Jerzy Lande* (w:) *Złota Księga Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. J. Stelmach, W. Uruszczak, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2000, s. 271–277. [Współautor: Andrzej Grabowski].
- Types of Vagueness* (w:) *The Reasonable as Rational? On Legal Argumentation and Justification. Festschrift for Aulis Aarnio*, red. W. Krawietz, R.S. Summers, O. Weinberger, G.H. von Wright, Berlin: Duncker & Humblot, 2000, s. 135–144. [Pozycja nr 5 w niniejszym tomie, w polskim przekładzie Michała Araszkiewicza].
- Problem przekładu tekstów prawnych* (w:) *Dziedzictwo prawne XX wieku. Księga pamiątkowa z okazji 150-lecia Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. A. Zoll, J. Stelmach, J. Halberda, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001, s. 41–55.
- Ujęcie instytucjonalne w teorii prawa* (w:) *Studia z filozofii prawa*, vol. I, red. J. Stelmach, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2001, s. 123–134. [Pozycja nr 12 w niniejszym tomie].

- Kilka uwag o niepozytywistycznej koncepcji prawa* (w:) *Prawo a wartości. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Nowackiego*, red. I. Bogucka, Z. Tobor, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2003, s. 55–68. [Współautor: Andrzej Grabowski].
- Rozkład ciężaru argumentacji w dyskursie interpretacyjnym* (w:) *Studia z filozofii prawa*, vol. II, red. J. Stelmach, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2003, s. 65–76.
- Sytuacyjne uwarunkowanie językowych właściwości tekstów prawnych* (w:) *Język – Prawo – Społeczeństwo*, red. E. Malinowska, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2004, s. 37–48.
- Procedural Justice in the Legislative Process* (w:) *Ethical Problems in the Rapid Advancement of Science*, red. M. Żydowo, Warsaw: Polish Academy of Sciences, 2005, s. 132–139.
- Rozumienie prerozumienia* (w:) *Prawo – Władza – Społeczeństwo – Polityka. Księga jubileuszowa Profesora Krzysztofa Pateckiego*, red. M. Borucka-Arctowa, T. Biernat, J. Czapska, H. Opałek, A. Rojek, M. Stępień, Toruń: Adam Marszałek, 2006, s. 53–65.
- Postulat jasności i zrozumiałości tekstów prawnych a dostęp do prawa* (w:) *Prawo i język*, red. A. Mróz, A. Niewiadomski, M. Pawelec, Warszawa: Lingua Iuris/Uniwersytet Warszawski, 2009, s. 9–18.
- Dyrektwywy wykładni drugiego stopnia* (w:) *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń, S. Czepita, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010, s. 49–68. [Pozycja nr 21 w niniejszym tomie].
- Interpretacja orzeczeń arbitrażowych z punktu widzenia teorii prawa* (w:) *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej*, red. J. Okolski, A. Całus, M. Pazdan, S. Sołtysiński, T. Wardyński, S. Włodyka, Warszawa: Sąd Arbitrażowy, 2010, s. 739–750.
- Semantic Sting and Legal Argumentation* (w:) *Argumentation 2011. International Conference on Alternative Methods of Argumentation in Law*, red. M. Araszkiwicz, M. Myśka, T. Smejkalová, J. Šavelka, M. Škop, Brno: Masaryk University, 2011, s. 63–80.
- Consensus and Objectivity of Legal Argumentation* (w:) *Argumentation 2012 : International Conference on Alternative Methods of Argumentation in Law: conference proceedings*, red. M. Araszkiwicz, M. Myśka, T. Smejkalová, J. Šavelka, M. Škop, Brno: Masaryk University, 2012, s. 1–13.
- Oryginalizm i living constitutionalism a koncepcja państwa prawnego* (w:) *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 1, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 147–165.
- Postępowanie sądowe jako złożony dyskurs: zagadnienia pragmatyki języka sali sądowej* (w:) *Oblicza polszczyzny*, red. A. Markowski, R. Pawelec, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2012, s. 252–263.
- Formulating Directives* (w:) *Being and Duty: The Contribution of 20th-century Polish Thinkers to the Theory of Imperatives and Norms*, red. J. Jadacki, Kraków: Copernicus Center Press, 2013, s. 423–445.
- Over-aggregated Concepts, Adjective-modifiers and Argumentation* (w:) *Argumentation 2013: International Conference on Alternative Methods of Argumentation in Law: Conference*

- Proceedings*, red. J. Šavelka, M. Araszkiwicz, M. Klusoňová, M. Myška, M. Škop, Brno: Masaryk University, 2013, s. 23–40. [Współautor: Adam Dyrda]
- „*Socjologia deskryptywna*” *H.L.A. Harta* (w:) *Wielowymiarowość prawa*, red. J. Czapka, M. Dudek, M. Stępień, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2014, s. 286–301. [Współautor: Adam Dyrda].
- Wykładnia celowościowa z perspektywy normatywnej* (w:) *Wykłady w Trybunale Konstytucyjnym z lat 2011–2012*, t. XLIX, red. K. Budziło, *Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa: Biuro Trybunału Konstytucyjnego, 2014, s. 111–138.
- The Normativity of Rules of Interpretation* (w:) *Problems of Normativity, Rules and Rule-Following*, red. M. Araszkiwicz, P. Banaś, T. Gizbert-Studnicki, K. Pleszka, Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London: Springer, 2015, s. 243–254.
- 20th-Century Legal Theory and Philosophy in Poland* (w:) *A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence*, vol. 12: *Legal Philosophy in the Twentieth Century: The Civil Law World*, vol. 1: *Language Areas*, red. E. Pattaro, C. Roversi, Dordrecht: Springer Netherlands, 2016, s. 547–586. [Współautorzy: Krzysztof Pleszka, Jan Woleński].
- The Social Sources Thesis, Metaphysics and Metaphilosophy* (w:) *Metaphilosophy of Law*, red. P. Banaś, A. Dyrda, T. Gizbert-Studnicki, Oxford–Portland: Hart Publishing, 2016, s. 121–146.
- Die Begriffsanalyse in der Rechtstheorie* (w:) *Rechtsstaatliches Strafrecht. Festschrift für Ulfrid Neumann zum 70. Geburtstag*, red. F. Salinger, Heidelberg: C.F. Müller, 2017, s. 123–136. [Tłum. Anna Przyborowska].
- Limits of Legal Argumentation* (w:) *Argumentation 2017: International Conference on Alternative Methods of Argumentation in Law*, red. M. Štěpáníková, M. Malaník, M. Haných, M. Škop, Brno: Masaryk University, 2017, s. 25–38.
- Pluralizm prawny, lex mercatoria i międzynarodowy arbitraż handlowy* (w:) *Rozprawy z prawa prywatnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Popiołkowi*, red. M. Pazdan, M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, Warszawa: Wolters Kluwer, 2017, s. 875–886.

Artykuły w czasopismach:

- Język prawny a język prawniczy*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* 1972, vol. CCXCII – *Prace Prawnicze*, z. 55, s. 219–233. [Pozycja nr 1 w niniejszym tomie].
- Stwierdzenie jako akt mowy*, *Studia Filozoficzne* 1973, vol. XVII, nr 3, s. 84–97. [Pozycja nr 2 w niniejszym tomie].
- Les rapports entre la norme et la disposition légale*, *Archives de Philosophie du Droit* 1974, vol. XIX: *Le Langage du Droit*, s. 243–256. [Współautor: Krzysztof (Christophe) Grzegorzcyk].
- O pewnych osobliwościach stwierdzeń faktycznych sądu w procesie cywilnym*, *Studia Cywilistyczne* 1974, vol. XXIV, s. 121–148.
- Przedmiot ustalen sądu w procesie cywilnym*, *Krakowskie Studia Prawnicze* 1974, vol. VII, s. 145–173.
- Znaczenie terminu „domniemanie prawne” w języku prawnym i prawniczym*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1974, vol. XXXVI, z. 1, s. 101–114. [Pozycja nr 22 w niniejszym tomie].

- O nieważnych czynnościach prawnych w świetle koncepcji czynności konwencjonalnych*, Państwo i Prawo 1975, vol. XXX, z. 4, s. 70–82. [Pozycja nr 23 w niniejszym tomie].
- O pojęciu dewiacji w socjologii*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1975, vol. XXXVII, z. 4, s. 231–245. [Współautor: Jacek Macharski].
- Hart on Ascription of Responsibility*, Archivum Iuridicum Cracoviense 1976, vol. IX, s. 133–139.
- Lexicography and Interpretation of Law*, Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie 1977, vol. 63, nr 2, s. 161–178.
- Czy istnieje język prawny?*, Państwo i Prawo 1979, vol. XXXIV, z. 3, s. 49–60. [Pozycja nr 3 w niniejszym tomie].
- Koncepcje „natury rzeczy” w zachodnioniemieckiej filozofii prawa*, Etyka 1981, t. XIX, s. 133–155.
- Znamiona porównawcze w Kodeksie karnym*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1981, vol. XLIII, z. 1, s. 157–165.
- Znamiona czasownikowe w Kodeksie karnym*, Studia Prawnicze 1982, vol. XLIV, z. 1–2, s. 101–116.
- O sposobach formułowania dyrektyw*, Studia Semiotyczne 1983, t. XIII, s. 91–109. [Pozycja nr 6 w niniejszym tomie].
- Vagueness, Open Texture and Law*, Archivum Iuridicum Cracoviense 1983, vol. XVI, s. 15–27.
- Die Rechtssprache aus soziolinguistischer Sicht*, Rechtstheorie 1984, vol. 15, z. 1, s. 69–81.
- Dwa ujęcia wykładni prawa. Próba konfrontacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 1984, vol. DCLXXVII – Prace z Nauk Politycznych, z. 20, s. 17–27. [Współautor: Krzysztof Pleszka; pozycja nr 16 w niniejszym tomie].
- How Many Theories of Truth Are Needed in Jurisprudence?*, Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie-Beiheft 25, 1985: *Conditions of Validity and Cognition in Modern Legal Thought*, red. N. McCormick, S. Panou, L. Lombardi Valluri, s. 153–161. [Pozycja nr 11 w niniejszym tomie, w polskim przekładzie W. Ciszewskiego].
- Teoria prawa, filozofia języka, lingwistyka*, Studia Filozoficzne 1985, vol. XXIX, nr 2–3, s. 67–81.
- Wykładnia celowościowa*, Studia Prawnicze 1985, vol. XXVI, z. 3–4 (85–86), s. 51–70. [Pozycja nr 17 w niniejszym tomie].
- Le système du droit dans la dogmatique juridique*, Archives de Philosophie du Droit 1986, vol. XXXI: *Le système juridique*, s. 107–119. [Współautor: Krzysztof Pleszka]
- Das hermeneutische Bewusstsein der Juristen*, Rechtstheorie 1987, vol. 18, z. 3, s. 344–367. [Pozycja nr 18 w niniejszym tomie, w polskim przekładzie Pawła Banasia].
- Der Vorverständnisbegriff in der juristischen Hermeneutik*, Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie 1987, vol. 73, nr 4, s. 476–493.
- Zasady i reguły prawne*, Państwo i Prawo 1988, vol. XLIII, z. 3, s. 16–26. [Pozycja nr 7 w niniejszym tomie].
- Die hermeneutischen Kriterien einer legitimen Interpretation*, Archivum Iuridicum Cracoviense 1989, vol. XXII, s. 33–52.
- Konflikt dóbr i kolizja norm*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1989, vol. LI, z. 1, s. 1–15. [Pozycja nr 8 w niniejszym tomie].
- The Burden of Argumentation in Legal Disputes*, Ratio Juris 1990, vol. 3, nr 1 bis, s. 118–129. [Pozycja nr 19 w niniejszym tomie, w polskim przekładzie Adama Dyrdy].

- Conflict of Values in Adjudication*, Poznan Studies in the Philosophy of the Sciences and the Humanities 1991, vol. 23: *Ethical Dimesions of Legal Theory*, red. W. Sadurski, Amsterdam–Atlanta: Rodopi, s. 53–65.
- Il problema dell'oggettività nell'argomentazione giuridica*, *Analisi e diritto. Ricerche di giurisprudenza analitica* 1992, red. P. Comanducci, R. Guastini, s. 159–173. [Tłum. Mauro Barberis].
- Rôle de la jurisprudence dans la transformation du système juridique polonais contemporain*, *Revue de la recherche juridique, Droit prospectif* 1993–1994, vol. XVIII, nr 55, s. 1224–1232. [Współautor: Zygmunt Ziemiński]
- Empirisches Wissen als Grundlage der teleologischen Interpretation*, *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie-Beiheft* 53, 1994: *Praktische Vernunft und Rechtsanwendung*, red. H.-J. Koch, U. Neumann, s. 185–193. [Współautor: Krzysztof Pleszka]
- El concepto de precomprensión en la hermenéutica jurídica*, *Revista Chilena de Derecho* 1995, vol. 22, nr 1, s. 7–22. [Tłum. Rodrigo Wunkhaus Rigart].
- Podstawy argumentacji prawniczej*, *Acta Universitatis Wratislaviensis* 1995, No 1772 – Prawo, vol. CCXLIV: *Historia, prawo, państwo: zbiór studiów*, red. S. Kaźmierczyk, s. 35–43.
- Kazimierz Opalek's Contribution to the Theory of Directives and Norms*, *Archivum Iuridicum Cracoviense* 1996–1997, vol. XXIX–XXX, s. 5–8.
- Polish Legal Theory. An Attempted Overview*, *European Journal of Law, Philosophy and Computer Science* 1998, vol. 2: *Law and Politics between Nature and History*, red. R. Dreier, s. 257–265. [Współautor: Krzysztof Pleszka].
- Sprawiedliwość proceduralna w tworzeniu prawa*, *Nauka* 2000, vol. XLVIII, nr 4, s. 164–171.
- Positivismo blando y la distinción entre Derecho y moral*, *DOXA – Cuadernos de filosofía del Derecho* 2004, vol. 27, s. 63–79. [Współautor: Tomasz Pietrzykowski; tłum. Raymundo Gama Leyva].
- Complexity of the Social Sphere and Judicial Decision-Making Process*, *Archivum Iuridicum Cracoviense* 2009, vol. XLII, s. 5–25. [Współautor: Mateusz Klinowski].
- Prawda sądowa w postępowaniu cywilnym*, *Państwo i Prawo* 2009, vol. LXIV, z. 7, s. 5–19. [Pozycja nr 26 w niniejszym tomie].
- Are Legal Concepts Embedded in Legal Norms?*, *International Journal for the Semiotics of Law* 2012, vol. 25, nr 4, s. 553–562. [Współautor: Mateusz Klinowski].
- Uniwersalność teorii prawa*, *Państwo i Prawo* 2014, vol. LXIX, z. 11, s. 3–18. [Pozycja nr 13 w niniejszym tomie].
- Metafizyka pozytywizmu prawniczego*, *Principia. Pisma koncepcyjne z filozofii i socjologii teoretycznej* 2015, vol. LXI–LXII: *Filozofia prawa*, red. T. Bekrycht, J. Rabus, B. Wojciechowski, s. 19–40. [Pozycja nr 14 w niniejszym tomie].
- Czy systemowość jest konieczną właściwością prawa?*, *Acta Universitatis Wratislaviensis* 2016, No 3718 – *Przegląd Prawa i Administracji*, vol. CIV: *Systemowość prawa*, red. Z. Pulka, s. 19–37. [Współautor: Adam Dyrda]
- Filozofia polityczna a pozytywistyczna teoria prawa*, *Acta Universitatis Wratislaviensis* 2017, No 3791 – *Przegląd Prawa i Administracji*, vol. CX: *Polityczność nauki prawa i praktyki prawniczej*, red. A. Bator, P. Kaczmarek, s. 15–39. [Pozycja nr 15 w niniejszym tomie].
- Interpretacja wzorców konstytucyjnych z perspektywy filozofii prawa*, *Przegląd Konstytucyjny* 2017, nr 1(3), s. 33–49.

Legal Theory's Claim to Necessity, Jurisprudence & Legal Philosophy eJournal 2017, vol. 9, nr 74, s. 1–12.

Recenzje, artykuły recenzyjne i polemiki:

Spór o domniemanie prawne, Państwo i Prawo 1977, vol. XXXII, z. 11, s. 68–74. [Pozycja nr 24 w niniejszym tomie].

Czym nie są wypowiedzi performatywne?, Studia Filozoficzne 1980, vol. XXIV, nr 8, s. 121–129.

Recenzja książki J. Wróblewskiego, *Sądowe stosowanie prawa*, wyd. 2, Państwo i Prawo 1989, vol. XLIV, z. 10, s. 123–124. [Współautor: Andrzej Grabowski].

Recenzja książki J. Nowackiego, *Przepis prawny a norma prawna*, Państwo i Prawo 1990, vol. XLV, z. 11, s. 103–105.

Recenzja książki M. Zielińskiego i Z. Ziemińskiego, *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1990, vol. LII, z. 1, s. 291–294. [Współautor: Andrzej Grabowski].

Recenzja książki Z. Ziemińskiego i M. Zielińskiego, *Dyrektywy i sposób ich wypowiedzenia*, Państwo i Prawo 1993, vol. XLVIII, z. 3, s. 87–89.

Recenzja książki M. Zielińskiego, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Państwo i Prawo 2002, vol. LVII, z. 8, s. 92–94.

Teoria praw podstawowych Roberta Alexy'ego, Przegląd Sejmowy 2011, vol. XIX, nr 3, s. 113–130. [Współautor: Michał Araszkievicz].

Teoria wykładni celowościowej Marka Smolaka, Państwo i Prawo 2012, vol. LXVII, z. 12, s. 31–45. [Współautor: Adam Dyrda].

Pozytywistyczny park jurajski, Forum Prawnicze 2013, nr 1(15), s. 50–59.

Recenzja książki M. Kordeli, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Państwo i Prawo 2014, vol. LXIX, z. 3, s. 117–120.

Recenzja książki P.F. Zwierzykowskiego, *Nowelizacja jako sposób zmiany prawa. Studium z teorii legislacji*, Państwo i Prawo 2017, vol. LXXII, z. 5, s. 127–129.

On Legal Things to Do: External and Internal Legal Reasons. Comments on Brian Bix's „Hart, Kelsen and Legal Normativity”, Revus [Online] 2018, vol. 36, s. 1–9.

Tłumaczenia:

Alf Ross, *Doktryna źródeł prawa: rozwiązanie i rekonstrukcja* (w:) *Współczesna teoria i filozofia prawa na zachodzie Europy: wybór tekstów*, red. T. Gizbert-Studnicki, K. Płeszka, R. Sarkowicz, J. Stelmach, Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1985, s. 147–160.

Chaim Perelman, *Rozumowania prawnicze* (w:) *Współczesna teoria i filozofia prawa na zachodzie Europy: wybór tekstów*, red. T. Gizbert-Studnicki, K. Płeszka, R. Sarkowicz, J. Stelmach, Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1985, s. 161–171.

Jerzy Kalinowski, *Rozumowania prawnicze i logika prawnicza. Ich specyfika i związki z logiką formalną, a zwłaszcza z logiką deontyczną* (w:) *Współczesna teoria i filozofia prawa na zachodzie Europy: wybór tekstów*, red. T. Gizbert-Studnicki, K. Płeszka, R. Sarkowicz, J. Stelmach, Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1985, s. 173–183.

SPIS TREŚCI

Lista skrótów	5
Wprowadzenie	7

CZĘŚĆ I PRAWO I JĘZYK

1. Język prawny a język prawniczy (1972)	13
2. Stwierdzenie jako akt mowy (1973)	25
3. Czy istnieje język prawny? (1979)	39
4. Język prawny a obraz świata (1992)	52
5. Typy nieostrości (2000)	63

CZĘŚĆ II TEORIA NORM

6. O sposobach formułowania dyrektyw (1983)	75
7. Zasady i reguły prawne (1988)	92
8. Konflikt dóbr i kolizja norm (1989)	104
9. Nielingwistyczne pojęcie normy i ontologia (1993)	116
10. Normy programowe w Konstytucji (1997)	126

CZĘŚĆ III METODOLOGIA PRAWOZNAWSTWA I FILOZOFIA PRAWA

11. Ilu teorii prawdy potrzebuje prawoznawstwo? (1985)	145
12. Ujęcie instytucjonalne w teorii prawa (2001)	155
13. Uniwersalność teorii prawa (2014)	167
14. Metafizyka pozytywizmu prawniczego (2015)	180
15. Filozofia polityczna a pozytywistyczna teoria prawa (2017)	195

CZĘŚĆ IV
WYKŁADNIA PRAWA, ROZUMOWANIA
I ARGUMENTACJA PRAWNICZA

16. Dwa ujęcia wykładni prawa. Próba konfrontacji (1984)	219
17. Wykładnia celowościowa (1985)	228
18. Hermeneutyczna świadomość prawników (1987)	243
19. O ciężarze argumentacji w sporach prawnych (1990)	262
20. Teoria wykładni Trybunału Konstytucyjnego (1998)	273
21. Dyrektywy wykładni drugiego stopnia (2010)	283

CZĘŚĆ V
W STRONĘ DOGMATYKI PRAWA

22. Znaczenie terminu „domniemanie prawne” w języku prawnym i prawniczym (1974)	299
23. O nieważnych czynnościach prawnych w świetle koncepcji czynności konwencjonalnych (1975)	310
24. Spór o domniemania prawne (1977)	323
25. Obraz systemu prawa w dogmatyce prawniczej (1990)	330
26. Prawda sądowa w postępowaniu cywilnym (2009)	346
Biogram Profesora Tomasza Gizbert-Studnickiego	359
Wykaz prac Profesora Tomasza Gizbert-Studnickiego	361

Publikacja została dofinansowana ze środków Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Katedry Teorii Prawa UJ

Wydawca

Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący

Joanna Otówek

Łamanie

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt graficzny okładki

Grafos

W przygotowaniu tomu uczestniczyli także:

Piotr Bystranowski, Filip Gołba, Bartosz Janik, Mateusz Klinowski,
Zuzanna Krzykalska, Szymon Mazurkiewicz, Maciej Próchnicki, Kaja Ptak

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-725-4

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

